

Fältkurs i Rumänien 22-28 juni 2009

CBM har sedan 2005 arrangerat fältkurser till det förindustriella odlingslandskapet i Rumänien med syfte att få nya insikter i hur tidigare svensk markanvändning kan ha påverkat vårt landskap och dess biologiska innehåll (det biologiska kulturarvet). Kursen ges inom CBM-programmet BioHeritage i samarbete med ArtDatabanken. Kursen inleds och avslutas i Cluj-Napoca, Rumänien.

I Rumänien finns några av Europas mest intakta jordbrukslandskap som brukas med äldre metoder. Här är marknyttjandet och landskapet ännu i stor utsträckning opåverkat av de omvälvande förändringar som karaktäriserat stora delar av Europa under 1900-talet. En resa till dessa områden blir därför en resa till vårt eget landskap som det kan ha tett sig för 100 år sedan eller mer. Här framstår tydligt hur traditionella¹ skötselregimer som utmarksbete, lieslätter, skottskogsbruk och lövtäkt, lindbruk och herdesystem eller system med tillfälliga boenden skapar förutsättningar för djur- och växtarter som i stor utsträckning är hotade i Sverige. Man får även en inblick i olika aspekter på självhushåll baserat på boskapsskötsel och skogsbruk, såsom informell ekonomi, arbetskraftsfördelning, redskap och teknik samt de olika markslagens relation till varandra i ett sammanhängande jordbrukssystem. Regionen har ett mycket varierande landskap – från låglänt stäpp till nästan alpina skogar och gräsmarker. Här har också olika ekonomiska system fungerat sida vid sida – planekonomins storjordbruk på låglandet, självhushåll och informell ekonomi i bergsområdena. Faunan och florans överensstämmer i stor utsträckning med den nordiska, och många svenska rödlistade arter finns i goda populationer. Allt detta gör att det i regionen finns många värdefulla jämförelse- och studiemöjligheter för svensk natur- och kulturmiljövård.

Kursansvar

Kursen är utformad och genomförs av Centrum för Biologisk Mångfald (CBM) i samverkan med ArtDatabanken. Kursledningen består av Anna Dahlström och Tommy Lennartsson från CBM samt Sofia Gylje från ArtDatabanken. Den rumänska etnologen Ana Iuga kommer också att ingå i kursledningen. Anna Dahlström är kontaktperson för kursen.

---

¹ Med traditionell avses här markanvändningsformer som varit vanliga före jordbrukets industrialisering i Sverige och andra länder, dvs som baseras på främst icke-fossil arbetskraft.

Innehåll och undervisningsform

Undervisningen sker genom föredragningar och diskussioner inom gruppen, till allra största delen i fält. Vi besöker olika typer av miljöer från bycentrum till utmark. Byns marker är i stora drag strukturerade som svenska förindustriella byar. I bycentrum ligger gårdarna med sina trädgårdsodlingar, i inägomarken ligger mindre åkrar där man odlar bl.a. potatis och majs, samt slätterängar. I vissa områden är lindbruket utbrett. Utmarken består av både bynära betesmark där nötkreatur och hästar vallas under dagen och fäbodar där framför allt får vistas med herdar under hela sommaren. Gräsmarkerna utgörs av såväl stäpp och andra låglänta gräsmarker som mer höglänta gräsmarker uppe i bergen, slätterängar och betesmarker, gräsmarker nära byar och vid fäbod, öppna gräsmarker och trädklädda marker med hamling, skottskog och skogsbete. Vi får föredragningar av inhemska tjänstemän och forskare och när möjlighet ges intervjuar vi även lokalbefolkningen.

Genom att lägga till nya intryck till kursdeltagarnas tidigare erfarenheter ges förutsättningar för givande diskussioner kring förvaltningslösningar för svenska natur- och kulturmiljöer såsom skyddsvärda ängs- och hagmarker, men även för landskapets "nya" miljöer, t ex längs infrastruktur och kraftledningsgator där vi vill gynna biologisk mångfald, eller marker för produktion av bioenergi.

Kursspråk är svenska och engelska.

Kursens lärandemål

Huvudsyftet med kursen är att bidra till en god förvaltning av värdefulla hävdpräglade miljöer liksom av de miljöer som skapas genom människans nya aktiviteter i landskapet, t ex energiproduktion och anläggning av infrastruktur. Detta sker genom att öka kunskaperna hos förvaltare och andra aktiva natur- och kulturmiljövårdare om skötselformer och hävdeffekter i traditionella jordbrukslandskap, och genom att diskutera möjliga tillämpningar i det moderna landskapet. Efter kursen förväntas kursdeltagarna ha fördjupade kunskaper om ett traditionellt brukat jordbrukslandskap samt insikt om hur dessa kunskaper kan användas för att bevara, återskapa eller nyskapa marker med höga natur- och kulturmiljövärden i Sverige. Detta innebär att deltagarna efter avslutad kurs ska:

- förstå de olika markslagets funktion i ett traditionellt jordbrukssystem
- ha ökade kunskaper om trädens nyttjande i ett traditionellt jordbrukssystem
- ha en djup förståelse av hävdregimer och dessas variation i tid och rum i landskap med traditionella jordbrukssystem
- ingående förstå kopplingen mellan hävdregim och biologisk mångfald
- kunna omsätta dessa kunskaper till en framgångsrik förvaltning av värdefulla gräsmarker och trädklädda marker i Sverige
- kunna omsätta dessa kunskaper till en framgångsrik förvaltning av biologisk mångfald i anslutning till infrastruktur – inom vägområden, längs järnvägar, i kraftledningsgator etc. – och i andra nyskapade miljöer.

Praktiska förutsättningar

Transporten i Rumänien sker med turistbuss. Vi kommer huvudsakligen att bo på pensionat, i dubbelrum.

Undervisningen sker till största delen i fält. Vi kommer att göra längre vandringar, ibland i kuperad terräng. Kursupplägget förutsätter att man kan delta i dessa (normal hälsa är fullgott, men knäskador kan eventuellt vålla problem). Hör av dig till Anna Dahlström ifall du har frågor kring detta.

Tid: 22-28 juni 2009

Plats: Kursen börjar och slutar i Cluj-Napoca, Rumänien. Vi beräknar avresa från flygplatsen den 22 juni mellan 15.30 och 16.00. Vi återkommer för avresa 28 juni ca kl 14.00.

Kostnad: 9500 kr (däri ingår mat, logi samt transporter i Rumänien, observera att kostnaden för att resa till Cluj-Napoca inte ingår)

Anmälan

Sista anmälningsdag är 13 februari. Datumet är satt för möjliggöra låga resekostnader för deltagarna. I mån av plats kan senare anmälningar komma i fråga.

Deltagarantalet begränsas till maximalt 30 personer. Anmälan kan ske i formuläret som hittas via <http://bioheritage.slu.se> eller på www.kompass.lrf.se/Courses/7230.aspx Vid stort intresse kommer vi att prioritera bland dem som anmält sig fram till 13 februari. Bekräftelse på deltagande kommer att skickas ut snarast möjlig efter sista anmälningsdag har passerat.

Resan till Rumänien

Vi hoppas kunna erbjuda en gruppbokning av flygresor Arlanda – Cluj. Tiderna för detta är: 22 juni Arlanda 10.00 – Cluj Napoca 15.40, samt 28 juni Cluj Napoca 16.20 – Arlanda 19.40 (mellanlandning i Budapest). Gruppbokningen erbjuds under förutsättning att det finns ett tillräckligt stort intresse för detta alternativ. Ange intresse vid anmälan. Priset för resa med gruppbokning är 4500 kr/person. Troligen kan man boka sina biljetter enskilt till såväl lägre som högre priser beroende på typ av biljett och tidpunkten för bokningen.

Besked om gruppbokning, liksom pris (tillkommer på anmälningsavgiften) meddelas vid anmälningsbekräftelsen. Ifall gruppbokningen inte kan ordnas måste deltagarna själva boka sina resor. Detsamma gäller för den som önskar resa med ett annat alternativ. Tågresor söks enklast på www.bahn.de (bokas genom resebyrå).

Kontaktpersoner

Har ni frågor om kursinnehåll och kursplanering vänder ni er i första hand till Anna Dahlström, CBM. Tel 018-67 27 03, e-post: anna.dahlstrom@cbm.slu.se .

VÄLKOMMEN MED DIN ANMÄLAN!

Preliminär översiktlig resplan

22/6: Transport

Samling vid flygplatsen i Cluj-Napoca för avfärd med buss ca 15.30. Bussfärden går över det Transylvanska låglandet upp till byn Botiza i Maramureş. Botiza är en större radby nära ukrainska gränsen där vi bor i fyra nätter.

23-25/6 Maramureş:

De första fältdagarna tillbringar vi i Botizas närliggande marker, samt besöker andra platser i Maramureş med hjälp av buss. Landskapet består av omväxlande mindre odlingar, slätter- och betesmarker med hamlade träd, stubbskottsängar och bokdominerade skogar. Bosättningarna ligger här samlade i landskapet, och påminner därför om Sverige innan skiftesreformerna. Här kan vi studera placeringen av olika hävdslag i landskapet och dynamiken mellan olika slags nyttjande. Bete sker på byallmänningar och vid fåbodar. I området finns starka kulturella traditioner (regionen har kallats "Rumäniens Dalarna").

26/6 Rodnabergen:

Vi lämnar Botiza och tar oss till de mer höglänta Rodnabergen på väg ner till Gherla på den Transylvanska slätten.

27-28/6 Stäpper kring Cluj-Napoca

Stora gräsmarker på Karpaternas centrala högplatå. Även om landskapet är mycket olikt det svenska är det ett kärnområde för många av de växt- och djurarter som karakteriserar våra torra gräsmarksbiotoper, t ex alvar och sandstäpp, och här finns mycket att lära om hur de kan skötas.

Senast kl 14 den 28 juni är vi åter på flygplatsen i Cluj-Napoca

Centrum för biologisk mångfald

BioHeritage
Initiative for Biological Heritage in European Landscapes

ArtDatabanken
Swedish Species Information Centre